

Географія

Дата – 26.03.2020. Викладач. Білей В.Й.

Тема уроку. Ресурсні властивості літосфери. Гірські породи та закономірності їх поширення. Мінеральні ресурси. Вплив людини на літосферу. Глобальна ресурсна проблема людства.

Пояснення навчального матеріалу

Вивчення нового матеріалу

1. Пояснення викладача.

РЕСУРСНА ФУНКЦІЯ літосфери полягає в її здатності забезпечувати потреби біоти (екосистем) в абіотичних ресурсах, зокрема потреби людини в корисних копалинах. При цьому потреби людини не повинні суперечити потребам біоти. Ресурсна функція є базовою в системі «літосфера — біота», адже з нею пов'язані не тільки умови життя й еволюції біоти, а й можливість її існування. Вона відображає роль мінеральних, органічних, органічно-мінеральних ресурсів літосфери, а також її геологічного простору для життя й діяльності біоти як біоценозу, і людського співтовариства як соціальної

структури. Ресурсна функція охоплює: ресурси, необхідні для життя й діяльності біоти; ресурси, необхідні для життя й діяльності людського

суспільства; ресурси як геологічне середовище, необхідні для розселення та існування біоти, у т. ч. й людського суспільства. Ресурси геологічного простору під сільськогосподарське та лісогосподарське освоєння можна розглядати і як ресурси для господарського освоєння, і як ресурси для розселення біоти. Один з методів оцінювання ресурсного потенціалу літосфери є створення карт поширення ресурсів.

2. ГІРСЬКІ ПОРОДИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ЇХ ПОШИРЕННЯ

Приєм «Мозковий штурм»

Чому більшість гранітних кар'єрів України приурочені саме до Українського щита? Чи можна знайти кам'яне вугілля у відкладах докембрію?

Пояснення викладача. Протягом усієї історії розвитку нашої планети на її поверхні й у надрах утворилися різні гірські породи. Ті з них, які використовує людина, називають корисними копалинами. Їх, як і гірські породи, поділяють за походженням на осадові, магматичні та метаморфічні.

Корисні копалини видобувають переважно з невеликих глибин (до 1000 м). Отже, вони тісно пов'язані з будовою верхніх шарів земної кори. Корисні копалини осадового походження поширені переважно в межах тектонічних западин і платформних плит, а також передгірських крайових прогинів. Тобто вони характерні для структур, які в минулому були басейнами нагромадження осадового матеріалу, нанесеного з прилеглих територій. Частина з них утворилася внаслідок руйнування гірських порід. Це уламкові породи. Величина уламків варіює від валунів і гальки до пилюватих частинок, що дає змогу розрізняти серед них породи різного гранулометричного складу - валунники, галечники, конгломерати, піски, пісковики тощо. Органогенні породи утворюються з участю організмів (вапняки, крейда, нафта). Значне місце посідають хемогенні породи, що утворилися шляхом хімічного осадо-накопичення з вод або розчинів без участі біологічних процесів. Магматичні й метаморфічні корисні копалини поширені в горах зі слідами вулканічних процесів, а також у кристалічних щитах, де близько до поверхні залягають давні магматичні й метаморфічні породи. Їхні родовища формуються, як правило, на стиках літосферних плит. Зокрема, на континентах, у місцях розвитку рифтових зон, утворюються родовища марганцю, заліза та міді. У зоні сходження материкових літосферних плит виникають поклади міді, сірки, урану.

ГЛОБАЛЬНА РЕСУРСНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА. Розвиток людського суспільства в усі часи був пов'язаний з використанням різноманітних ресурсів. Природне середовище є місцем проживання людини й джерелом усіх благ, необхідних для його життя та виробничої діяльності. Ступінь використання ресурсів визначається соціально-економічними потребами суспільства. Для задоволення своїх потреб сучасна людина потребує значно більшої кількості ресурсів, ніж раніше. І перед людством постають серйозні та складні проблеми. У складній системі світового господарства й міжнародного поділу праці економічно розвинені країни є переважно споживачами, а країни, що розвиваються, - виробниками й експортерами природних ресурсів. Така «спеціалізація» пояснюється як рівнем історичного та соціально-економічного розвитку країн світу, так і особливостями розміщення багатьох видів ресурсів на земній кулі. Якими ж можуть бути шляхи розв'язання ресурсної проблеми? На думку вчених, це, окрім здійснення

природоохоронних і природо відтворювальних заходів, - створення безвідходного виробництва і зниження матеріаломісткості продукції. Перспективним вважають освоєння ресурсів Світового океану та космічного простору. Ця проблема має глобальне значення. Надзвичайна важливість проблеми нестачі ресурсів для всього людства потребує об'єднання зусиль різних країн для її розв'язання.

Закріплення вивченого матеріалу

1. Назвіть екологічні функції літосфери. Що вони відображають?
2. Поясніть, які гірські породи мають магматичне або метаморфічне походження, а які — осадове походження.
3. Наведіть приклади зміни забезпеченості мінеральними ресурсами.
4. До яких країн за рівнем забезпеченості мінеральними ресурсами належить Україна?
5. Чому найгострішою сьогодні є проблема забезпеченості людства паливом?

Домашнє завдання: опрацювати § 10